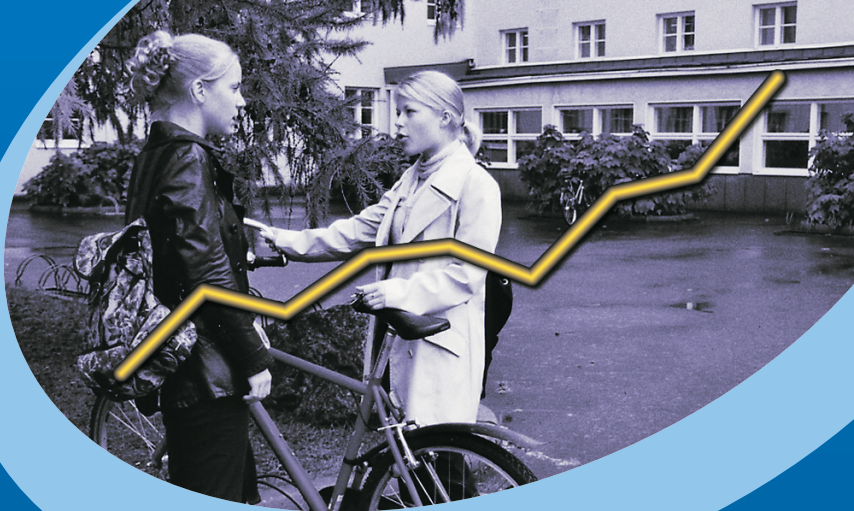

Harri Rönholm &
Anu Räisänen (toim.)

Arviointi tukee kehittymistä – miten arvioinnin kehittymistä tuetaan?

Koulutuksen järjestäjien tukeminen
arviointiin liittyvissä asioissa

Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 7

Arviointi tukee kehittymistä – miten arvioinnin kehittymistä tuetaan?

Koulutuksen järjestäjien tukeminen arviointiin liittyvissä asioissa

Toimittaneet

Harri Rönholm & Anu Räisänen

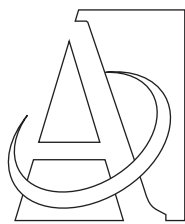
JULKAISUN MYYNTI:
Koulutuksen arviointisihteeristö
Maritta Leinonen
PL 35
40014 Jyväskylän yliopisto
puh. (014) 260 4685
maritta.leinonen@eval.jyu.fi
www.edev.fi

© Koulutuksen arviointineuvosto, Harri Rönholm & Anu Räisänen

Kansi ja ulkoasu: Martti Minkkinen
Taitto: Kaija Mannström

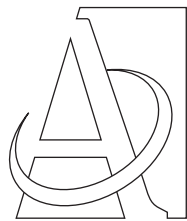
Jyväskylän yliopistopaino
Jyväskylä 2005

ISSN 1795-0155 (Nid.)
ISSN 1795-0163 (PDF)
ISBN 951-39-2196-4 (Nid.)
ISBN 951-39-2197-2 (PDF)

Sisältö

Saatteeksi	3
Johdanto	5
Lähtökohdat	7
Julkiset palvelut ja arviointi	7
Koulutuksen järjestäjien itsearviointi ja kansallinen arviointi	9
Arviointia koskeva tuki	14
Toimenpiteet	17
Tarvelähtöinen tuki	19
Kansallinen arviointi	20
Itsearviointimetodit	22
Tietojen hallinta	24
Teknologia	25
Verkostot	27
Osaaminen ja hyvät käytännöt	29
Kansainvälistyminen	31
Arvioinnin arviointi ja seuranta	33
Päätteeksi	35
Lähteet	36

Saatteeksi

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida järjestämäänsä koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Paikallisten arviointien toteuttamistavat ovat koulutuksen järjestäjien vastuulla – yhtenäisiä järjestäjiä velvoittavia arviointimalleja ja mittareita ei ole. Arvioinnilta edellytetään systemaattisuutta, kattavuutta ja hyödyllisyyttä. Arviointia koskevissa tavoitteissa painotetaan niin ikään oppimisen ja oppimisedellytysten arviointia ja arvioinnin kohdistamista koko oppimisympäristöön.

Tavoitteena on, että kaikki koulutuksen järjestäjät kehittävät oman tapansa arvioida ja parantaa toimintansa laatua arviointitulosten ja arviointiprosessiin liittyvän oppimisen avulla. Arviointitoiminnan vakiintuminen ja arviointikulttuurin syveneminen edellyttävät pitkäjänteisyyttä ja selkeitä tavoitteita.

Koulutuksen arviointineuvoston tehtävänä on tukea koulutuksen järjestäjiä arvioinnissa. Järjestäjiä tuetaan sekä kansallisten arviointien että itsearviointien kehittämisen kautta. Keskeistä on myös se, että paikallinen ja kansallinen arviointi tukevat hyvin toisiaan.

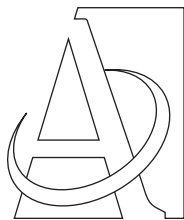
Arviointituen kehittämisen perusedellytys kuitenkin on, että koulutuksen järjestäjillä on tukeen liittyviä tarpeita ja odotuksia. Tuen tarve voi liittyä arviointimalleihin, menetelmiin ja mittareihin, teknologiaan, arviointi-

osaamiseen, arviointiin tai arviointia koskevan uuden tiedon ja hyvien käytänteiden välittämiseen ja toisilta – erityisesti vertaisilta – oppimiseen.

Tässä julkaisussa hahmotetaan koulutuksen järjestäjien arviointitukea eri näkökulmista ja tehdään toimenpide-ehdotuksia. Toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää priorisointia, joita tehdään järjestäjien tarpeiden ja odotusten ja käytettävissä olevien voimavarojen mukaan.

Kauko Hämäläinen

Koulutuksen arviointineuvoston puheenjohtaja

Johdanto

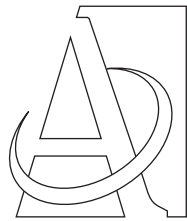
Koulutuksen arviointineuvoston yhtenä tehtävänä on tukea koulutuksen järjestäjiä koulutuksen arviointia koskevissa asioissa. Tässä esityksessä syvennetään Koulutuksen arvioinnin uusi suunta -julkaisun tavoitteita tämän tehtävän osalta. Lähtökohtana on paikallisen arviointitoiminnan kehittäminen tavoitteiden ja koulutuksen järjestäjien tarpeiden ja odotusten mukaisesti. Tuen tarve vaihtelee, mistä syystä tukijärjestelmän tulee sisältää useita eri tukimuotoja, olla joustava ja mukautua kulloisiinkin tarpeisiin. Keskeinen periaate on, että järjestäjät itse voivat vaikuttaa tuen kehittämiseen ja että ne voivat olla aktiivisia toimijoita eikä tuen passiivisia kohteita. Lisäksi on olennaista, että järjestäjät voivat toimia myös toinen toisensa tukijoina.

Tehtäviensä mukaisesti arviointineuvosto organisoii arviointitoiminnan, paikallisen arvioinnin tuki mukaan lukien, arviointiasiantuntijoiden verkostona. Koulutuksen järjestäjät kuuluvat itseoikeutettuina myös näin muodostettaviin verkostoihin. Verkostoyhteistyön avulla voidaan lisätä arviointitoiminnan avoimuutta, läpinäkyvyyttä, luottamusta ja vuorovaikutusta eri suuntiin. Tämä puolestaan luo edellytyksiä eri tukimuotojen soveltamiseen olemassa oleviin arviointikäytäntöihin, toimintakulttuureihin sekä paikallisiin tarpeisiin ja odotuksiin. Tukitoiminnan tavoitteena on auttaa koulutuksen järjestäjiä suunnittelemaan ja tekemään arviointia sekä ke-

hittämään omaa arviointijärjestelmäänsä. Keskeistä on myös se, että järjestäjät luovat omat mallinsa toiminnan kehittämiseen ja muutosprosessien eteenpäin viemiseen arviointitulosten perusteella. Näin arviointi voi entistä paremmin edistää koulutuksen ajantasaista uudistumista ja tulevaisuuden ennakointia.

Koulutuksen järjestäjien tukeminen arviointiin liittyvissä asioissa tapahtuu rinnakkain sekä teoreettisella että toiminnallisella tasolla. Tukijärjestelmän luominen edellyttää tukitoimintojen käsitteellistämistä ja mallintamista, paikallisten tarpeiden ja odotusten kartoittamista, pitkäjänteistä suunnittelua ja tukitoimintojen organisointia ja johtamista, verkostoitumista sekä arviointitoiminnan ja siihen liittyvän tuen toimivuuden arviointia. Näitä toimenpiteitä ja niiden taustalla olevia normeja, tavoitteita ja perusteluita eritellään seuraavassa. Esitettyjen toimenpiteiden muuttaminen käytännöksi edellyttää priorisointia, voimavaroja ja yhteistä tahtoa.

Lähtökohdat

Tässä luvussa tarkastellaan arviointitoiminnalle asetettuja tavoitteita ja arviointitoimintaan liittyviä velvoitteita sekä kuvataan tukitoiminnan luonnetta. Luvussa painotetaan erityisesti koulutuksen järjestäjien näkökulmaa.

Julkiset palvelut ja arviointi

Julkisen palvelutoiminnan yhteisen arvopohjan perustana ovat kansalaisten perusoikeudet, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä demokratia. Koulutus on osa julkista palvelutoimintaa, jonka tehtävänä on parantaa kansalaisten sivistystasoa ja osaamista sekä lisätä hyvinvointia. Toiminnassa korostuvat pyrkimys avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen sekä tilivelvollisuus kansalaisia kohtaan. Kansalaiset ovat oikeutettuja paitsi laadukkaisiin palveluihin, myös tarkastelemaan palveluiden tarkoituksenmukaisuutta, tuloksia ja kustannustehokkuutta. Kansalaisten oikeudet tietää koulutuspalveluiden järjestämisestä ja niiden tuloksista korostuu erityisesti siksi, että koulutuspalvelut tuotetaan julkisilla varoilla. Kansalaisilla tulee siten olla myös mahdollisuus osallistua järjestelmää ja sen osia koskevaan ja arvioin-

tituloksiin perustuvaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Koulutuksen järjestämistä määrittävät sekä kansalliset että paikalliset tavoitteet ja niiden taustalla olevat asiakkaiden sekä väestön tarpeet. Näihin tavoitteisiin ja tarpeisiin vastaamiseksi on päätösvaltaa, tavoitteen asetelua sekä kehittämistä arviointivastuuta siirretty koulutuksen ohjausjärjestelmän muutosten seurauksena paikallistasolle. Paikallisen päätösvaltan lisäksi arvioinnin merkitystä on korostettu palveluiden jatkuvan kehittämisen toimintatapana (Kohti julkisten palvelujen yhteistä arviointia 2001).

Arvioinnin merkitystä on painotettu julkisten palveluiden laadun jatkuvan parantamisen ja niiden tasalaatuisuuden turvaamisen kannalta. Julkisten palveluiden arvioinnissa on korostetussa asemassa kansalaisten tasa-arvo palveluiden saatavuudessa. Julkisten palveluiden arviointi ei kuitenkaan perustu pelkästään ulkoiseen kontrolliin ja tilivelvollisuuteen, eikä se ole pelkästään teknistä tiedon tuottamista. Sen on kyettävä myös lisäämään palveluita järjestävien tahojen oman toiminnan laadunhallintaa ja ylipäättään eri tahojen tietämystä ja syvällistä ymmärrystä arviointikohteiden tilasta ja koko järjestelmästä. Tämä tietämykseen liittyvä vaatimus korostaa arviointia varten kootun tiedon kriittisen analysoinnin merkitystä.

“Arviointi on oleellinen osa julkisten palvelujen jatkuvaa kehittämistä sekä ohjaus- ja johtamisjärjestelmää. Se on osa kaikkien julkisten palvelujen järjestäjien normaalia työtä ja julkista palvelutehtävää.”
(Kohti julkisten palveluiden yhteistä arviointia 2001.)

Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on tukea tavoitteiden suuntaista kehitystä ja tarvittaessa myös kehityksen suunnan muutosta. Koulutuksen kannalta on tärkeää niin ikään se, miten tavoitteet on saavutettu, miten koulutus kykenee vastaamaan yksilöiden ja yhteiskunnan odotuksiin ja tarpeisiin ja miten koulutusjärjestelmä ylipäättään edistää oppimista. Arviointikohteiden määrittämisessä ja niiden priorisoinnissa on pidettävä huoli siitä, että koulutuksen tavoitealueet tulevat katetuiksi. Tämän lisäksi eduskunta on edellyttänyt arvioinnin kohdistamista koko oppimisympäristöön ja koulutuksen tuloksellisuuteen. Keskeisiä arviointikohteita ovat muun muassa väestön ja koulutuspalveluita käyttävien asiakkaiden tyytyväisyys, palvelujen saatavuus, palvelukyky, ydintoiminnan laatu (vrt. opetus ja op-

piminen) ja toiminnan tuloksellisuus. Erillisten arviointikohteiden lisäksi arvioinnin tulee etsiä hyviä käytäntöjä ja kokemuksia ja levittää niitä kaikkien hyödynnettäväksi.

“ Arviointi ei ole vain eri koulutuslakien tavoitesäännösten toteuttamista vaan koko koulutuksen tuloksellisuuden arviointia” (SiVM 3/1998).

“ Arviointitoiminta kehitetään kattamaan koko oppimisympäristö. Tällöin arvioinnin kohteita ovat muassa oppimistavoitteet, kasvatuksellisen ja sivistyksellisen tehtävän toteutuminen, koulutuksen järjestäjän velvollisuuksien toteutuminen, koulun fyysinen ympäristö sekä opetushenkilöstön ja oppilaitoksen toiminta.” (SiVM 11/2002.)

Arviointi on merkityksellistä erityisesti toiminnan laadun varmistamisen ja jatkuvan parantamisen kannalta. Kansalaisten lisäksi päätöksentekijät ja eri toimijat tarvitsevat arviointitietoa. Samalla kun arviointi antaa mahdollisuuksia oppimisen edellytysten jatkuvaan parantamiseen, se luo edellytyksiä tietoperustaiseen päätöksentekoon, johtamiseen ja toimintaan sekä toiminnan itsesäätelyyn. Arvioinnin tulee myös edesauttaa toimintojen yhteensovittamista siten, että koulutusjärjestelmä toimii valtakunnallisella ja paikallisella tasolla entistä paremmin.

Koulutuksen järjestäjien itsearviointi ja kansallinen arviointi

Itsearviointi. Arviointijärjestelmä on kokonaisuus, joka muodostuu paikallisesta itsearvioinnista ja kansallisesta arvioinnista (Koulutuksen arviointistrategia 1998). Koulutuksen järjestäjille itsearviointi ja osallistuminen ulkopuolisiin arviointeihin on lakisääteinen velvoite. Lainsäädännön toteuttamisesta vastaavat paikallistasolla koulutuksen järjestäjät, kuten kunnat, kuntayhtymät, yksityiset yhteisöt ja säätiöt sekä valtio tai valtion liikelaitos. Jos koulutuksen järjestäjä on kunta tai kuntayhtymä, sillä on myös kuntalain mukainen arviointivelvoite.

Arviointivelvoite koskee kaikkia koulutuksen järjestäjiä järjestäjätyypistä riippumatta. Koulutuksen järjestäjien määrä on viime vuosina vähentynyt ja niiden koko yhdistymisten myötä kasvanut. Vuonna 2004 koulutuk-

sen järjestäjiä oli yhteensä 918. Näistä esi- ja perusopetuksessa 516 ja lukio-koulutuksessa 311, ammatillisen koulutuksen järjestäjiä oli 186 ja aikuis-koulutuksen koulutusorganisaatioita oli noin 800 (Koulutuksen määrälliset indikaattorit 2004). Samalla koulutuksen järjestäjällä voi olla useita oppilaitoksia. Koulutuksen järjestäjä ja oppilaitos voivat olla myös sama organisaatio. Näin on usein esimerkiksi valtion ja yksityisten koulutuksen järjestäjien kohdalla.

Koulutuksen lähiohjaus on pääosin kuntien vastuulla yleissivistävässä koulutuksessa sekä usein välillisesti kuntayhtymien kautta ammatillisessa peruskoulutuksessa. Kuntavastuu on keskeisessä asemassa myös suuressa osassa aikuiskoulutusta. Kuntien itsemääräämisoikeus näkyy muun muassa siinä, miten ja kenen toimesta arviointia toteutetaan ja tuloksista tiedotetaan ja miten järjestetään yhteydet muuhun arviointitoimintaan, kuten kuntalain (L365/1995) edellyttämään arviointiin.

Koulutuksen järjestäjien arviointivelvoite ja kehityssuunta perustuu normeihin ja päätöksentekijöiden kannanottoihin, joista keskeisimmät ovat

“Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin (esim. L628/1998).

“Paikallisesta arviointitoiminnasta ja sen kehittämisestä vastaavat ensisijaisesti koulutuksen järjestäjät” (A150/2003).

“Koulutuksen järjestäjien itsearviointivelvollisuus sisältää sekä oppilaitostason että koulutuksen järjestäjätason, erityisesti kuntatason, arvioinnin. Itsearviointia koskevat säädökset edellyttävät, että koulutuksen järjestäjät jatkuvasti ja systemaattisesti tarkastelevat omaa toimintaansa.” (SiVM 3/1998.)

“Tavoitteeksi asetetaan, että jokaisella koulutuksen järjestäjällä on toimiva arviointijärjestelmä, joiden tuloksia voidaan käyttää paremmin hyväksi myös ulkopuolisessa arvioinnissa” (SiVL 5/2001).

“Koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata tämän lain tarkoituksen toteuttamista ja tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä” (esim. L628/1998).

“Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä arvioinnista ja sen kehittämisestä” (L628/1998; L629/1998; L630/1998; L631/1998; L632/1998; L633/1998; L634/1998).

“Arviointien tulokset tulee julkistaa (esim. L628/1998). Opiskelijat ja heidän huoltajansa saavat arvioinnista tietoa opetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta sekä tietoa erilaisten päätösten ja valintojen perustaksi” (SiVM 3/1998).

Koulutuksen arvioinnin tavoitteet on määritetty Koulutuksen arviointineuvostosta annetussa asetuksessa (A150/2003). Koska kyse on koulutuksen arvioinnin yleisistä tavoitteista, ne koskevat myös paikallista toimijaa eli koulutuksen järjestäjää. Niiden saavuttaminen puolestaan edellyttää kansallisten arviointiviranomaisten ja paikallisten toimijoiden välistä yhteistyötä ja kaksisuuntaista vuorovaikutusta. Tavoitteet myös edellyttävät, että niin paikallisen kuin kansallisen tason arvioinneissa painotetaan arvioinnin tehtävää opiskelijoiden oppimisen, opetustoimen henkilöstön työn ja oppilaitosten kehittämisen tukemisessa. Koulutuksen arvioinnin tavoitteena on (A150/2003):

- 1) hankkia ja analysoida tietoa valtakunnallisen koulutuspoliittisen päätöksenteon ja koulutuksen kehittämisen pohjaksi;*
- 2) hankkia ja analysoida tietoa koulutuksen paikallisen kehittämistyön ja päätöksenteon pohjaksi; sekä*
- 3) tukea opiskelijoiden oppimista, opetustoimen henkilöstön työtä ja oppilaitosten kehittämistä.*

Kukin koulutuksen järjestäjä vastaa omasta arvioinnistaan ja arviointimenetelmistään. Vaikka järjestäjien omakohtaisten valintojen mahdollisuus lisää arviointistrategioiden, -järjestelmien, -mallien ja -menetelmien kirjoa, se on perusteltavissa muun muassa koulutuksen järjestäjien perustehtävien, toimintaympäristöjen ja käytettävissä olevien voimavarojen eroista ja muista organisaatiokohtaisista tarpeista johtuen.

Järjestäjien itsearvioinnille ei siis ole yhtenäistä ja velvoittavaa mallia. Eri tasoilla tehtävän arvioinnin, siten myös järjestäjien arvioinnin, tulee kuitenkin olla systemaattista ja säännöllistä, oikeudenmukaista, monipuolista sekä tavoitteisiin nähden kattavaa. Arviointitiedon puolestaan tulee olla luotettavaa ja vertailukelpoista (A150/2003).

Kansallinen arviointi. Kansallinen arviointi ja paikallinen arviointi täydentävät toisiaan. Arviointisäädösten perustelut edellyttävät itsearvioinnin ja ulkopuolisen arvioinnin toiminnallista yhteyttä ja vuoropuhelua sekä tiedon kulkua molempiin suuntiin. Kansallisessa arvioinnissa on em. pe-

rusteluiden mukaan myös hyödynnettävä järjestäjien ja oppilaitosten itsearviointien tuloksia. Eri koulutuksia koskevien asetusten mukaisesti järjestäjiä ja oppilaitoksia koskevat kansalliset arviointitulokset puolestaan tulee toimittaa koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille niin, että ne ovat käytettävissä paikallisessa kehittämisessä. Vastavuoroinen hyödyntäminen edellyttää arvioinnin tarkastelua kokonaisuutena hajanaisuuden ja päällekkäisyyksien välttämiseksi. Tällä voidaan vaikuttaa myös siihen, että arviointivelvoite ei muodostu paikallistasolla kohtuuttoman raskaaksi. Kyse on uudenlaisen kulttuurin synnyttämisestä, jonka perustana ovat verkostoituminen, halu yhteiseen kehittämiseen, toisilta oppimiseen ja avoimuuteen ja arviointien sovittamiseen toisiinsa.

Koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten arviointien hyödyntämistä kansallisissa arvioinneissa on yleisesti perusteltu vaikuttavuuden lisäämisellä, päällekkäisyyksien minimoimisella ja arviointitoiminnan kustannustehokkuudella. Suomessa keskeiset kansallisen arvioinnin ja sen paikalliseen arviointiin liittyvien yhteyksien haasteet nousevat lainsäädännöstä ja sen perusteluista. Myös Korkeakoulujen arviointitoiminnasta ja kansainvälisistä käytänteistä saadut kokemukset tukevat tätä kehityssuuntaa. Keskusteluissa on toki noussut esiin myös näkemyksiä, joiden mukaan ulkoinen arviointi ja paikallinen itsearviointi on pidettävä toisistaan erillisinä.

Järjestäjien itsearvioinnin yhteyttä kansalliseen arviointiin on tarkasteltu muun muassa seuraavissa yhteyksissä:

“Tietojen kerääminen tulee järjestää niin, että päällekkäisyys voidaan välttää” (SiVM/2002).

“Kokonaiskuvan saaminen koulutusta ja kunnan koulutoimesta ei onnistu pelkillä kirjallisilla tiedoilla ja yksittäisillä indikaattoreilla, vaan arvioijan ja arvioitavan väliset keskustelut ja opetustoiminnan havainnointi ovat välttämättömiä asioiden selvittämiseksi ja arvioinnin onnistumiseksi” (SiVM11/2002).

“Paikallisella tasolla arviointitoiminta ei ole lähtenyt liikkeelle lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja kytkeä kansalliseen arviointiin on puutteellista. Kehittämistä on sekä arviointien toteutuksessa, arviointituloksista tiedottamisessa ja arviointien hyödyntämisessä.” (SiVM 5/2001.)

“Itsearviointiaineistoja ja raportteja tulee keskistetyksi koota kansallista arviointia ja kehittämistä varten” (Eduskunnalle annettava koulutuksen arviointitoimintaa koskeva selvitys 2001).

Tässä yhteydessä tehdään ehdotuksia, miten koulutuksen järjestäjä voisi edistää oman arviointitoiminnan kehittämistä. **Toimenpiteinään koulutuksen järjestäjä**

- *tekee jatkuvaa toimintaympäristöanalyysiä siitä, miten paikallista arviointia tehdään erilaisissa toimintaympäristöissä, ja siitä, missä arviointiin liittyvissä asioissa on edelleen kehittämis- ja tuen tarpeita*
- *laatii arviointistrategian ja -suunnitelman, joka on sovitettu yhteisen järjestäjän toimintastrategian ja -suunnitelman ja kansallisen arviointiohjelman kanssa ja joka ottaa huomioon oppilaitosten ja sidosryhmien tarpeet*
- *arvioi strategioiden toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista säännöllisesti tunnuslukujen ja muun arvioinnin perusteella*
- *määrittää arvioinnin kohteet ja laatii mittaimet, jotka mahdollistavat eri yksiköiden arvioinnin ja tulosten vertaamisen*
- *hyödyntää omien tulosten vertailussa kansallisia vertailutietoja ja analysoi tuloksia suhteessa tavoitteisiin, asianmukaisiin vertailutietoihin ja parhaisiin käytänteisiin*
- *tekee avointa ja aktiivista verkostoyhteistyötä eri toimijoiden kanssa*
- *edistää vertaisarvioinnin toteutumista ydintoiminnoissa sekä alueellista verkostoitumista muiden koulutuksen järjestäjien kanssa*
- *varmistaa arviointiosaamisen ja huolehtii sen jatkuvasta ylläpidosta ja kehittämisestä*
- *huolehtii siitä, että ydintoimintoja arvioidaan myös oppilaitostasolla*
- *hyödyntää yhteisiä laatustandardeja ja metoditietoa kehittäessään omaa arviointijärjestelmäänsä*

- *ottaa arvioinnin kehittämisessä huomioon eurooppalaisen ja muun kansainvälisen kehityksen, verkostoitumismahdollisuudet ja rahoituskanavat*
- *tekee toimintansa konsensusarviointiin perustuvan kokonaisarvioinnin ja teettää säännöllisesti ulkoisen auditoinnin*
- *tekee arviointitulosten perusteella kehittämistä koskevia päätöksiä ja toteuttaa ne.*

Arviointia koskeva tuki

Koulutuksen arviointineuvoston lakisääteisenä (asetus koulutuksen arvioinnista 150/2003) tehtävänä on tukea koulutuksen järjestäjiä koulutuksen arviointia koskevissa asioissa. Tukea ja sen muotoja voidaan määrittää toisaalta järjestäjien tarpeiden ja odotusten pohjalta ja toisaalta niiden tavoitteiden pohjalta, joita arvioinnille ja sen kehitysuunnalle on eri tasoilla määritetty.

Koulutuksen järjestäjien tarpeita ja odotuksia arviointiin liittyvään tukeen ei ole systemaattisesti kartoitettu. Oletettavaa kuitenkin on, että tarve on melko suuri. Arviointitoiminnan jatkuvan kehittämisen ja sen monikirjoisena pitämisen tarve lisää ja monipuolistaa omalta osaltaan tuen tarvetta.

Lainsäädännön määrittämiä arvioinnin tavoitteita kuvattiin edellä. Tämän lisäksi arviointitoiminnan kehittämissuuntia on linjattu muun muassa lainsäädännön valmistelun yhteydessä. Tämän pohjalta tavoitteiksi voidaan nostaa muun muassa seuraavaa:

- arvioinnin merkityksen ja vaikuttavuuden vahvistaminen
- opiskelijoiden oppimisen, opetustoimen henkilöstön työn ja oppilaitosten kehittämisen tukeminen
- eri toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen
- hyvien käytänteiden esiin nostaminen ja toisilta oppimisen tehostaminen.

Lainsäädännön mukaan tukemistehtävä on laaja ja ulottuu arviointien lisäksi myös arviointitoimintaan kokonaisuutena. Lainsäädännössä ei kuitenkaan tarkenneta tuen käsitettä, joten se tulee käsitteellistää tukimuotojen, -toimenpiteiden ja -palveluiden suunnittelun yhteydessä. Tässä tarkas-

telussa tuella tarkoitetaan sellaisia toimintamuotoja, joiden tavoitteena on koulutustoiminnan kehittäminen arvioinnin avulla.

Yleisesti tukimuodot voidaan jaotella muun muassa seuraavasti:

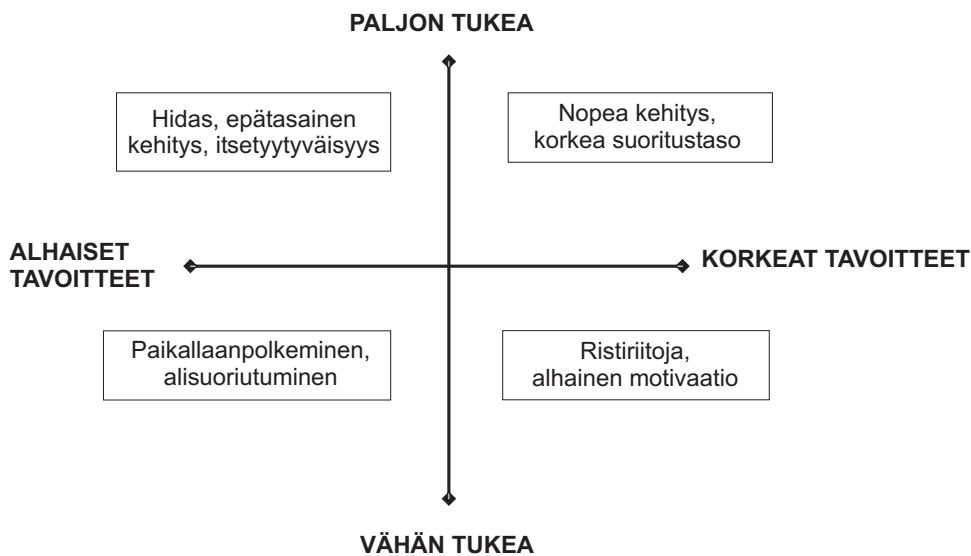
- **taloudellinen ja muu aineellinen tuki** (mm. määrärahat, tietojärjestelmät, välineet, metodit, mittaimet, informaatio- ja muu teknologia)
- **tietotuki** (mm. arviointiosaaminen, arvioinnin teoria ja menetelmätieto, lähestymistavat, mittarit, indikaattorit, tulostieto, vertailutieto, tietojärjestelmien sisältöä kuvaava tieto, arviointitutkimusta koskeva tieto, kokemukseen perustuva tieto, hiljainen tieto, erilaisen tiedon analysointi)
- **käytännön tuki** (mm. prosessien mallintaminen ja suunnittelu, koulutus, konsultaatio, opastaminen, arviointipalvelut)
- **arvostustuki** (mm. kannustaminen, palaute, palkitseminen, hyvien käytäntöjen esiin nostaminen)
- **sosiaalinen ja henkinen tuki** (mm. osallisuuden turvaaminen arvioinnin suunnittelussa ja arvioinneissa, sidosryhmä-, kumppanuus-, yhteistyöverkostojen ja vertaisryhmien luominen, ylläpitäminen ja kehittäminen, yhteistyöfoorumit ja kuuleminen).

Tutkimusten mukaan koulun ulkoisella tuella on sen kehittämisessä merkittävä rooli (ks. kuvio 1; mm. Barber 2000; Crandall 1987). Tuen merkitystä on tarkasteltu pääasiassa koulu- ja oppilaitostasolla, mutta näkökulmaa voidaan laajentaa koskemaan myös koulutuksen järjestäjää. Korkeat tavoitteet ja tuen suuri määrä mahdollistavat nopean kehityksen ja korkean suoritusason kun taas alhaiset tavoitteet ja tuen vähyys johtavat paikallaan polkemiseen ja alisuoriutumiseen. Vaikka ulkoisen tuen muodot ovat koulujärjestelmä- ja kulttuurisidonnaisia, on niistä löydettävissä myös koulutusjärjestelmästä riippumattomia ja sen kehittämistä edistäviä sovelluksia.

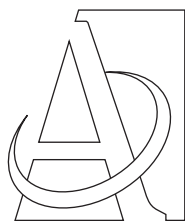
Koulutuksen järjestäjällä ja sen ylläpitämällä oppilaitoksilla on yhteisiä tavoitteita, joiden saavuttaminen edellyttää onnistumista niin toiminnan johtamisessa kuin organisoinnissakin. Niin ikään vastuu arvioinnin kautta tapahtuvasta jatkuvasta kehittämisestä ja uudistusten läpiviemisestä on yhteinen. Koulutuksen järjestäjän merkitys korostuu yhteisen tahtotilan ja kehittämistyön edellytysten luojana kun taas oppilaitosten merkitys korostuu varsinaisessa ydintoiminnassa – eli koulutuksessa ja opetuksessa. Paikallistasolla esiin nousevat ongelmat voivat liittyä esimerkiksi muutosvastarintaan tai puutteellisiin voimavaroihin ja tukeen.

Tuki voi edistää tavoitteiden saavuttamista ja itseohjautuvuutta, kun se vastaa paikallisia tarpeita, on oikea-aikaista ja reagoi joustavasti ja nopeasti esille tuleviin tarpeisiin. Tuella tulee olla myös ajallinen ja sisällöllinen jatkuvuus sillä toisiinsa integroitumattomat muodot saatetaan kokea ristiriitaisesti. Olennaista on, että koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset itse kokevat saavansa tukea ja haluavat toimia yhteistoiminnassa tukijärjestelmän kanssa. Tuesta tulee haitta, jos se lisää riippuvuutta. Hyvä tuki voimaannuttaa ja korostaa vuorovaikutteisuutta sekä paikallisista tarpeista lähtevää yhteistyötä. Tällainen vuoropuhelu ei ole normiohjausta, sanelua tai valmiiden mallien antamista vaan kehittämistä tukevaa toimintaa, joka antaa uudenlaisia työvälineitä, näkökulmia ja ideoita arvioinnin toteuttamiseen, kehittämiseen ja omaan päätöksentekoon.

Kuvio 1. Oppilaitosten kehittämisen tukeminen (Barber 2000)

Toimenpiteet

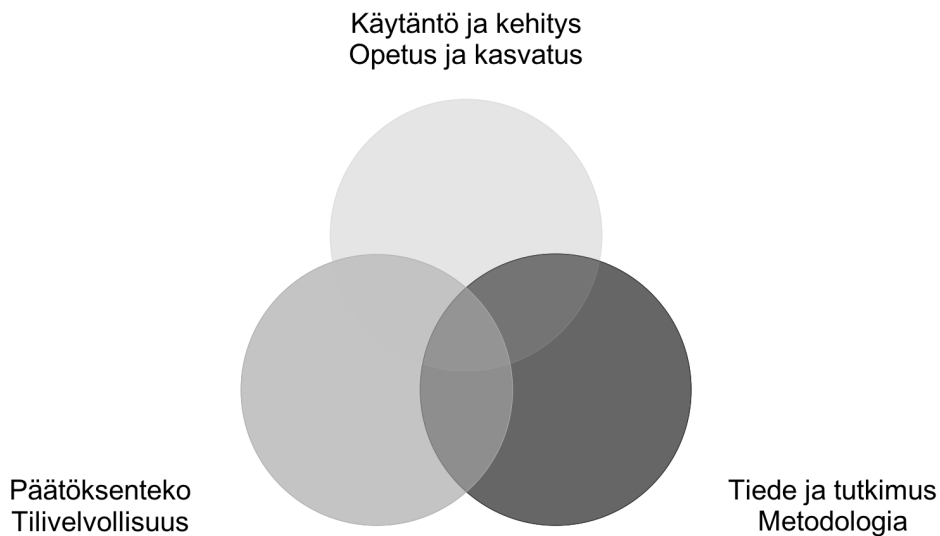
Tässä luvussa tarkennetaan Koulutuksen arviointineuvoston “Koulutuksen arvioinnin uusi suunta” (2004) -julkaisussa esitettyjä paikallisen arvioinnin tuen tavoitteita ja esitetään dokumenttien pohjalta ehdotuksia jatko-toimenpiteiksi. Toimenpiteitä koskevien ehdotusten tarkoituksena on jäsentää ja selkeyttää laajaa kokonaisuutta ja arviointineuvoston tehtäviä. Ehdotukset kuvataan tekstissä pääkohdittain ryhmiteltyinä. Ehdotukset edellyttävät priorisointia järjestäjien tekemien ehdotusten ja kulloinkin käytettävissä olevien voimavarojen pohjalta.

Koulutuksen järjestäjän tukeminen lainsäädännön edellyttämällä tavalla ei ole ongelmaton. Tukeen liittyy myös ristiriitaisia odotuksia ja tulkin-toja. Tuen tulisi yhtäältä edistää muutoskehitystä ja toisaalta sen ei pitäisi puuttua paikalliseen itseohjautuvuuteen. Tämä edellyttää uusien toimintamuotojen luomista nykyinen ohjausjärjestelmä huomioon ottaen. Tavoitteena on, että koulutuksen järjestäjät kykenisivät itse kehittämään arviointijärjestelmäänsä omista lähtökohdistaan osaamista, resursseja ja verkostoa täysimääräisesti hyödyntäen siten, että arviointi kokonaisuudessaan olisi riittävän laadukasta ja sen kohteena olevia toimintoja ja toimijoita hyödyttävää.

Aiemmin paikallista arviointia ovat kansallisella tasolla pyrkineet edistämään lähinnä Opetushallitus, Suomen Kuntaliitto, lääninhallitukset sekä

Opetusalan ammattijärjestö. Myös yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset ja muut organisaatiot ovat tarjonneet arviointiin liittyvää tilauskoulutusta sekä valmiita arviointimittareita ja malleja. Vuoden 2003 hallitusohjelman ja Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman vuosille 2003–2008 mukaan paikallisen arvioinnin edellytyksiä kehitetään ko. ajanjaksona. Arviointineuvoston haasteena on organisoida arviointitoimintaa koskeva tuki eri toimijoiden asiantuntemusta ja osaamista hyödyntävänä verkostona. Tämä edellyttää arvioinnin eri näkökulmien yhteensovittamista ja yhteistä tulkintaa sekä sitoutumista arviointiin, yhteistyöhön ja toiminnan kehittämiseen. (ks. kuvio 2.) Yhteistyöhön tarvitaan niin opetuksen ja kasvatuksen käytännön toimijoita, päätöksentekijöitä ja hallinnon edustajia ja tieteen parissa työskenteleviä. Kyse on pitkäaikaisesta koko arviointiverkostoa koskevasta ohjelmasta, johon tarvitaan monitahoista asiantuntemusta, yhteistyötä sekä tahtoa ja resurssointia asian kuntoon saattamiseksi.

Kuvio 2. Arvioinnin eri näkökulmat

Tarvelähtöinen tuki

Julkisten palveluiden kehittämisen suuntaviivat nojaavat vahvasti väestön ja koko yhteiskunnan tarpeisiin ja odotuksiin sekä näihin perustuviin tavoitteisiin ja periaatteisiin. Julkisten palvelujen arvioinnin perustana ovat

- *asiakaslähtöisyys, arviointitiedot palvelevat paikallisia ja kansallisia tarpeita*
- *jatkuva parantaminen, kehittäminen ja oppiminen*
- *arvioinnin avoimuus, läpinäkyvyys ja vuorovaikutus*
- *yhteistyö ja luottamus (yhteinen vastuu)*
- *arvioijan asiantuntemus; osaaminen ja ammattitaito*
(Kohti julkisten palvelujen yhteistä arviointia 2001).

Edellisen lisäksi myös koulutuksen arviointia koskevan lainsäädännön valmistelussa on korostettu eri tahojen tietotarpeita.

“Luotettavaa tuloksellisuustietoa tarvitaan opiskelijan, huoltajan, koulun, koulutuksen järjestäjän ja valtion tarpeisiin” (SiVM 11/2002).

Koulutuksen järjestäjien tukeminen edellyttää paneutumista paikallisiin tarpeisiin. Lähtökohtana ovat tällöin koulutuksen järjestäjien, oppilaitosten ja opettajien, päättäjien sekä sidosryhmien erilaiset tarpeet ja odotukset. Keskeisiä kysymyksiä ovat, mitä arvioinnilla ja sen tuella tarkoitetaan, mitä tukea tarvitaan ja kuka tukea tarvitsee. Taustalla vaikuttava ajattelutapa on asiakaslähtöisyys, jonka perustana on asiakkaiden tunnistaminen ja tarpeiden tarkastelu asiakasryhmittäin (ns. tarveperustainen segmentointi) sekä tältä pohjalta tapahtuva tuen ja tukipalveluiden räätälöinti. Asiakaslähtöiselle toiminnalle on tunnusomaista joustavuus ja toimintojen monipuolisuus. Myös päämäärät ja tavoitteet voivat olla laissa määritettyjen tavoitteiden sisällä hyväksytysti erilaisia. Asiakaslähtöisyys edellyttää koulutuksen järjestäjien aktiivista osallistumista, mikä sinänsä lisää aktiivisuutta, vastuunottoa ja sitoutumista arviointiin ja sen kautta tapahtuvaan kehittämiseen.

Toimenpiteinään arviointineuvosto

- kartoittaa ja seuraa monipuolisesti ja systemaattisesti arvioinnin tukeen liittyviä odotuksia ja tarpeita
- luo järjestäjien tarpeiden kuulemiseksi arviointitoimintaan reaaliaikaisen ja vuorovaikutteisen viestintä- ja palautekanavan
- suuntaa tuen asiakaslähtöisesti, kohdennetusti ja suunnitelmallisesti kerätyn tiedon pohjalta
- luo ja hyödyntää sekä paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä yhteistyö- ja kumppanuussuhteita kehittäessään tukijärjestelmää ja kansallista arviointia
- arvioi ja analysoi oman toimintansa tuloksellisuutta ja kehittää jatkuvasti tukijärjestelmää

Kansallinen arviointi

Kansallisen arvioinnin vaikuttavuuden yksi keskeisimmistä mittareista on se, hyödyttääkö arviointi koulutuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia. Vaikuttavuuteen puolestaan vaikuttavat muun muassa järjestäjien asennoituminen arviointiin, arvioinnin kohteiden osuvuus, arvioinnin toteuttamisen tapa ja järjestäjien ja oppilaitosten osallisuus siinä sekä arvioinnista saatava palaute. Kansallisen arvioinnin vaikuttavuutta voidaan lisätä kiinnittämällä huomiota arviointiohjelman ennakoitavuuteen, arviointien päällekkäisyyksien minimointiin, tiedon kulkuun, järjestäjien ja oppilaitosten aktiiviseen osallistumiseen sekä palautejärjestelmien kehittämiseen.

“Tällä hetkellä erityisesti paikallistasoa rasittavat monet osittain päällekkäiset arvioinnit sekä epätietoisuus kansallisen arvioinnin työnjaosta ja tehtävistä” (SiVL 6/2004).

“Arvioinnissa mukana olleille koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille tulee toimittaa niitä koskevat arviointitulokset” (A150/2003).

“Arviointitoimintaa on välttämätöntä kehittää niin, että koululle voidaan antaa tietoa ja arvioita opetustoiminnan ja oppimistulosten kehityksestä ja vertailuja tästä muiden koulujen tulosten kehitykseen” (SiVM 11/2002; Hallituksen esitys 135/2002).

Luvussa II kuvattiin järjestäjien itsearvioinnin ja kansallisen arvioinnin yhteyttä. Säädösten edellyttämä järjestäjien ja oppilaitosten itsearvioinnin hyödyttäminen on mahdollista joko hyödyntämällä järjestäjillä olevaa itsearviointiaineistoa sellaisenaan tai tekemällä hanke pohjainen itsearviointi kansallisen arvioinnin yhteydessä. Kumpikaan näistä vaihtoehdoista ei ole ongelmaton. Itsearviointiaineistojen hyödyntämistä sellaisenaan haittaa toisaalta niiden puuttuminen ja toisaalta niiden erilaisuus, kun taas itsearvioinnin tekeminen hanke pohjaisesti lisää arviointityötä paikallisella tasolla.

Selvää on, että itsearviointien hyödyttäminen kansallisissa arvioinneissa edellyttää tavalla tai toisella aikaan saatua vertailukelpoisuutta. Vertailukelpoisuutta ei voida kuitenkaan turvata pelkästään määrällisillä mittaimilla ja tunnusluvuilla, vaan myös erilaiset osallistavat ja vertaisuuteen perustuvat arviointimenetelmät voivat tarjota hyvän perustan vertailujen tekemiseksi ja keskeisten asioiden ja vahvuuksien ja parantamisalueiden esiin nostamiseksi sekä syvällisen oppimisen aikaansaamiseksi. Lähtökohtana ja itseisarvona tulee olla arvioinnin tuottama hyöty ja vaikuttavuus. Tehtiinpä kansallinen arviointi miten tahansa, vaikuttavuuden turvaamiseksi arvioinnin on aina jätettävä tilaa paikallistason itseohjautuvuudelle ja luovuudelle. Keskeistä edelleen koko arviointijärjestelmän toimivuuden kannalta on, että kansallinen, alueellinen ja paikallinen arviointi muodostavat toinen toisiaan täydentävän kokonaisuuden. Tämä edellyttää avoimuuteen, luottamukseen ja toisilta oppimiseen perustuvaa kulttuuria sekä tietoa niin tavoitteista kuin arviointituloksistakin. Lisäksi se edellyttää uskallusta kokeilla ja kehittää erilaisia menetelmiä ja lähestymistapoja ja oppia niistä. Arviointien yhteensovittamisessa on kuitenkin muistettava, ettei järjestäjien itsearviointiin perustuva kansallinen arviointi ole itseisarvo, vaan kyse on aina arvioitavan kohteen kannalta määräytyvästä tarkoituksenmukaisuudesta.

Kansallisella tasolla tehtävissä arvioinneissa on lainsäädännön mukaan toimitettava palautetieto koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille. Palautemekanismin tavoitteena on tukea koulutuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia arvioinnissa ja kehittämisessä. Keskeistä on myös arviointiraporttien johdopäätösten selkeys ja luotettavuus, tuloksista tiedottaminen ja avoimuus. Tätä kautta kansallinen arviointi luo perustaa paikalliselle päätöksenteolle, edistää itseohjautuvuutta ja tuottaa tietoa vertailun, suunnittelun ja kehittämistyön pohjaksi. Tavoitteena on hyödyntää sekä ulkoisen että itsearvi-

oinnin vahvuuksia ja vahvistaa tietoperustaista ja rationaalista päätöksentekoa. Tämä edellyttää uuden arviointikulttuurin omaksumista ja arviointien toimivuuden kehittämistä.

Toimenpiteinään arviointineuvosto

- *organisoi kansalliset arvioinnit niin, että järjestäjillä ja oppilaitoksilla on niissä aktiivinen rooli*
- *hyödyntää itsearviointeja kansallisissa arvioinneissa*
- *tiedottaa ennakoivasti arviointiohjelmassa kansallisista arviointiteemoista ja kohteista ja sitoutuu niihin, jotta ne voidaan ottaa huomioon paikallistason arviointisuunnitelmissa*
- *tiedottaa arviointikäytännöistä menetelmällisen yhteensopivuuden lisäämiseksi*
- *kehittää kansallisen arvioinnin palautejärjestelmän siten, että se kannustaa sekä järjestäjiä että oppilaitoksia jatkuvaan kehitysprosessiin*
- *kehittää ja kokeilee erilaisia kansallisen arvioinnin ja auditoinnin malleja ja seuraa niiden vaikuttavuutta järjestäjien ja oppilaitosten toimintaan*
- *kehittää kansallista arviointia koulutuksen järjestäjiltä ja sidosryhmiltä saatavan palautteen pohjalta*
- *kehittää kansallista arviointia hyvien kansallisten ja kansainvälisten käytäntöjen mukaan.*

Itsearviointimetodit

Koulutuksen järjestäjät päättävät omat lähestymistapansa ja arviointimallinsa, -menetelmänsä ja -mittarinsa. Tästä johtuen erilaisten itsearviointien lähestymistapojen ja mallien sekä menetelmien kehittämisen tarve on suuri. Kaikille järjestäjille on kuitenkin yhteistä, että niiden tulee arvioida omaa toimintaansa ja että arvioinnin tulee olla suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja sen on katettava olennaiset alueet.

Itsearviointeissa on eniten käytetty kehittävän arvioinnin (esimerkiksi monitahoarviointi, benchmarking, portfolio, vertaisarviointit), kokonaisvaltaisen laadunhallinnan (esimerkiksi EFQM) viitekehyksiä ja metodeja tai itse kehitettyjä malleja ja mittareita. Lisäksi itsearviointeissa käytetään kansallisen arvioinnin mittareita.

Kehittävä arviointi, mukaan lukien kokonaisvaltaisen laadunhallinnan mallit, edellyttää eri tahojen osallistumista, eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja yhteisen konsensusnäkökuvan muodostumista. Arvioinnin perustana ovat yleiset ja itse asetetut tavoitteet. Arviointi on kriittistä analyysiä ja arvioivien johtopäätösten tekemistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnin keskeisin tehtävä on tukea toiminnan laadun jatkuvaa kehittämistä. Arvioinnin kehittämisessä on myös keskeistä se, että erilaisen verkostoitumisen avulla järjestäjät ja oppilaitokset voisivat myös oppia toinen toisiltaan.

“Koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten itsearviointia tulee valtakunnallisesti tukea enemmän mm. itsearviointioppaiden ja muun arviointimateriaalin avulla sekä kehittää edelleen ulkoisen ja arvioinnin ja itsearvioinnin toimijoiden tiedonkulkua ja yhteistyötä.”
(Eduskunnalle annettava ... 2001)

Tavoitteena on kehittää arvioinnin teoreettista ja metodologista perustaa sekä parantaa arvioinnin osuvuutta, ajantasaisuutta ja vaikuttavuutta. Lähtökohtana on, että itsearviointim metodeihin liittyvät tukitoiminnot sidotaan koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten omiin arviointiprosesseihin, hankkeisiin ja toimintakulttuuriin. Pyrkimyksenä ei ole ohjeistaa, rajoittaa tai samanlaistaa järjestelmiä, vaan innostaa ja motivoida arviointiin ja sen kautta tapahtuvaan kehittämiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

Toimenpiteinään arviointineuvosto

- *kehittää erilaisia arvioinnin lähestymistapoja, arviointimalleja, -menetelmiä ja kriteereitä, jotka tukevat koulutuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia niiden omassa arvioinnissa ja sen kehittämisessä*
- *levittää esimerkkejä hyvistä toimintatavoista ja itsearviointivälineistä*

- edistää avointa arviointikulttuuria ja järjestäjien verkottumista sekä luo vertailun mahdollistavia arviointiympäristöjä ja menetelmiä
- kehittää itsearviointia tukevia tietoverkkoperustaisia arviointiympäristöjä.

Tietojen hallinta

Paikallisen ja kansallisen arvioinnin onnistumisen edellytyksenä ovat toimivat ja tarpeita vastaavat tietojärjestelmät. Tietojärjestelmät kattavat muun muassa arviointiosaamiseen ja arviointitietopäähän liittyvät tiedot, tilasto- ja rekisteritiedot, itsearviointia koskevat tiedot, kutakin arviointia varten koottavat erilliset tiedot ja tulostiedot vertailutietoineen.

“Nykyisin ongelmana on muun muassa monenlaisen lähinnä numeerisen tiedon kerääminen eri viranomaisille, mikä johtaa päällekkäisyyteen. Tämä aiheuttaa kouluissa paljon myös turhaa työtä. Tietojen kerääminen tulee järjestää niin, että päällekkäisyys voidaan välttää. Kyselyt tulee järjestää myös niin, että voidaan välttää kyllästymisen ja väsymisen vastausten antamiseen, mikä saattaisi vaarantaa tulosten luotettavuutta.” (SiVM 11/2002.)

“Arvioinnissa tulee hyödyntää olemassa olevaa tilasto- ja rekisteritietoa sekä muuta tietoa” (A150/2003).

“Kehitetään koulutuksen arviointia tukevia tietojärjestelmiä sekä edistetään arvioinnin menetelmiä, laatua ja vaikuttavuutta koskevaa tutkimusta ja koulutusta. Koulutusta koskevia indikaattoreita kehitetään ottaen huomioon paikalliset, kansalliset ja kansainväliset tarpeet.” (Koulutus ja tutkimus vuosina 2003–2008.)

Arviointia koskevasta tietotuotannosta ovat kansallisesti vastanneet useat eri viranomaistahot. Tämä on johtanut paikallistasolla tiedonkeruun päällekkäisyyksiin ja epätietoisuuteen arvioinnin työnjaosta. Arviointineuvoston tehtävänä on organisoida arviointitoiminta ja siihen kuuluva arviointitiedon koonti, analysointi ja tulkinta verkostona. Tämä tarkoittaa eri tahojen yhteistyötä päällekkäisyyksien poistamiseksi. Tietojen täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää muun muassa perusindikaattoreiden selkeyttämistä ja arviointitiedon analysoinnin syventämistä. Niin ikään perustelut

tietojen keräämiselle tulee yhteisesti määritellä. Tavoitteena on, että koulutuksen järjestäjillä olisi tiedossaan heitä koskevien kyselyjen aikataulu vähintään yhtä vuotta aiemmin. Haasteena on myös kehittää luotettavasti toimiva, tietoturvallinen ja hallittu infrastruktuuri, joka pitää sisällään muun muassa laadulliset ja määrälliset indikaattorit, rekisterit ja niiden hyödyntämisen, seurantatiedot ja näiden tietojen kokoajat, arviointimittarit ja jatkuvan palautteen koonnin. Tietojen hallinnassa otetaan huomioon yksityisyydensuoja-, salassapito- ja julkisuuskykykysymykset.

Toimenpiteinään arviointineuvosto

- *hyödyntää kansallisissa arvioinnissa tehokkaasti olemassa olevia tietojärjestelmiä*
- *osallistuu verkostotoimijana yhteisten laadullisten ja määrällisten indikaattorien laadintaan*
- *varmistaa että kansallinen arviointi on nopeasti hyödynnettävissä paikallistasolla*
- *luo osana arviointiportaalia sähköisen kalenterin viranomaisten kyselyjen hallintaa ja tiedottamista varten*
- *luo asiakkaitten tarpeitten kuulemiseksi reaaliaikaisen tietoteknologiaa hyödyntävän palautekanavan.*

Teknologia

Arviointitoimintaa voidaan tehostaa laajentamalla ja monipuolistamalla teknologian käyttöä. Olemassa olevan teknologian hyödyntämisen lisäksi keskeistä on uusien ja vaihtoehtoisten teknologioiden käyttö niin arviointitiedon koonnissa, tietojen analysoinnissa, arviointiosaamisen kehittämässä kuin palautemekanismissa sekä verkostoitumisessa.

Arviointitoiminnan teknologian kehittäminen nojaa tietoyhteiskunnan tavoitteisiin.

“Julkinen hallinto tarjoaa hallituskauden aikana palveluitaan enenevässä määrin myös internetin ja muiden viestintävälineiden kautta perinteisen palvelutuotannon rinnalla. Palvelut annetaan kieli-

lain mukaisesti molemmilla kansalliskielillä. Näin voidaan palvella kansalaisia ja muita yhteiskunnan toimijoita ajasta ja paikasta riippumatta, mikä edistää sekä sosiaalista että alueellista yhdenvertaisuutta. Samalla julkishallinnon toiminnan avoimuus lisääntyy.” (Tietoyhteiskuntaohjelma 2004.)

Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelma 2004–2006 pyrkii vahvistamaan oppilaitosten mahdollisuuksia hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa toiminnassaan. Tämä turvataan kehittämällä tietoliikenneyhteyksiä, kohottamalla opetushenkilöstön tieto- ja taitotasoa sekä kehittämällä ajanmukaista tietoteknistä toimintaympäristöä ja avoimia verkottuneita toimintatapoja. Edelleen strategia painottaa, että koulutuksessa ja tutkimustyössä tarvitaan verkon kautta saavutettavia sähköisiä aineistoja, kuten oppimateriaaleja, tutkimustuloksia, tietoaineistoja tai mittaustietoja. Vaikka opetuksessa tietotekniikkaa hyödynnetäänkin runsaasti, tietotekniikan ja -järjestelmien käyttö koulutuksen laajempiin tarpeisiin on edelleen satunnaista. Arviointitoiminnassa tietoteknologian mahdollisuuksia on toistaiseksi hyödynnetty varsin vähän, vaikka toimintaa haittaavina seikkoina usein mainitaan arviointitiedon keräämiseen, käsittelyyn ja dokumentointiin liittyvät ongelmat. Haasteena on, miten olemassa oleva tietotekninen osaaminen ja voimavarat voidaan tehokkaammin hyödyntää myös arvioinnin eri tasoilla. Arviointineuvoston toiminnassa strategian muuttuminen konkreettisiksi toimenpiteiksi edistää merkittävästi koulutuksen arvioinnin toteuttamista ja tulosten hyödyntämistä.

Toimenpiteinään arviointineuvosto

- *rakentaa tietoverkkopohjaisen resurssikeskuksen (arviointiportaaliksi), joka mahdollistaa mm. tietojen koonnin, analysoinnin, itsearviointien hyödyntämisen ja palautteen toimittamisen koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille*
- *kartoittaa olemassa olevat tietoverkko ja -teknologiaratkaisut, ohjelmat ja osaamisen sekä niiden hyödynnettävyyden ja edistää arviointitoiminnan tehokkuutta ja taloudellisuutta toimijakentässä*
- *kehittää ja pilotoi teknologiaperustaista, pitkällä tähtäimellä paperitonta arviointiympäristöä opetusministeriön osoittamien voimavarojen puitteissa.*

Verkostot

Arviointitoiminnan uudelleen organisoiminnin ja kehittämisen lähtökohtana on ollut näkemys verkostomaisesta arviointitoiminnasta. Verkostomaista toimintatapaa on muun muassa perusteltu arviointitoiminnan avoimuudella ja läpinäkyvyydellä, uskottavuudella sekä eri tahojen sitoutumisella arviointiin ja sen tulosten pohjalta tapahtuvaan kehittämiseen.

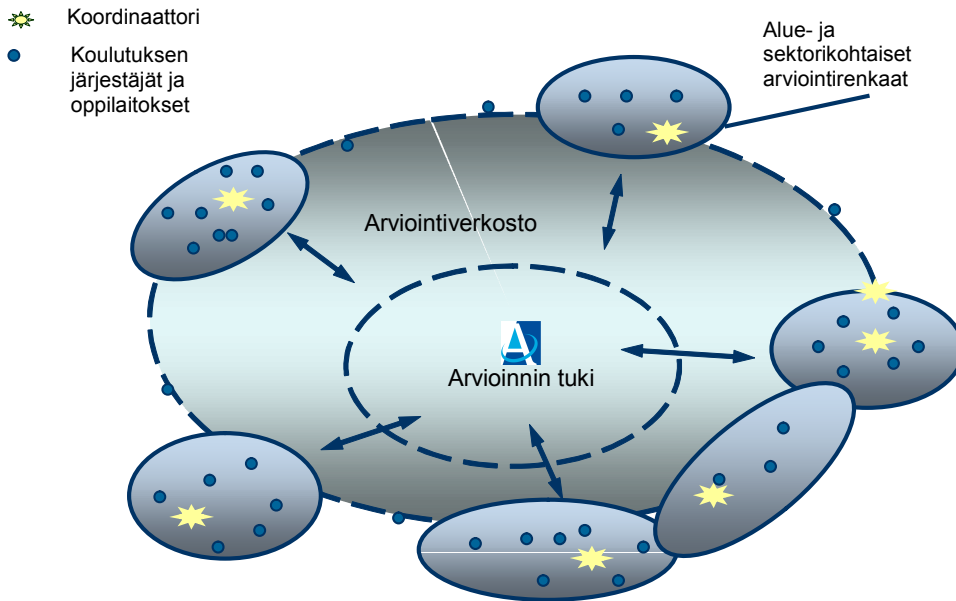
“Arvioinnin asiantuntemus hyödynnetään nykyistä paremmin kehittämällä verkostoyhteistyötä” (SiVM 11/2002).

“Koulutuksen arviointineuvosto organisoii arviointitoiminnan arviointiasiantuntijoiden verkostona” (esim. L628/1998).

“Esimerkiksi paikallisen arvioinnin tukemisesta puuttuu vielä verkostomaisen toimintakulttuurin mallit ja toimintatavat, joissa vuorovaikutus toimii molempiin suuntiin” (SiVL 6/2004).

Arviointineuvosto organisoii arviointitoiminnan verkostona siten kuin se laissa ja sen perusteluissa on edellytetty. Teknologian kehittyminen mahdollistaa moninaisen sisäisen ja ulkoisen verkostoitumisen paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Verkostoituminen luo mahdollisuudet toiminnallisista tarpeista lähtevälle yhteistyölle, kokemusten ja hyvien käytäntöjen levittämiselle ja vertailulle. Tästä syystä myös arviointitoiminta ja sen kehittäminen tehdään verkostoyhteistyössä eri tahojen kanssa. Verkoston yhteinen tietoperusta koostuu verkoston jäsenten ja niiden alaverkostojen olemassa olevasta ja yhdessä tuotetusta teoreettisesta ja käytännön tiedosta. (ks. kuvio 3.)

Dudleyn ja Hornin (2004) mukaan yhteistä oppimista ja verkostoitumista vahvistaa se, että myös tiedon tuottamisen prosessit avataan. Tällöin verkosto tarjoaa tukea ja ulkopuolisen näkökulman arviointiprosessiin ja edesauttaa arvioinnin suunnittelua ja tulosten hyödyntämistä. Verkoston avulla voidaan varmistaa, että esimerkkejä hyvistä toimintatavoista ja uusista itsearviointivälineistä levitetään tehokkaasti. Se myös ylläpitää paikallisten toimijoitten, tutkimuksen, hallinnon ja sidosryhmien välistä vuoropuhelua ja tehostaa tiedonvälitystä. Tavoitteena on, että kaikki halukkaat pääsevät ja sitoutuvat verkostoon.

Kuvio 3. Arvioinnin verkostomalli.

Verkosto muodostuu eritasoisista kumppanuuksista, joiden intressit voivat olla myös erisuuntaisia. Toiminnan kannalta oleellista on, että verkoston jäsenet kokevat sekä saavansa hyötyä omaan toimintaansa että vastavuoroisesti tuovansa lisäarvoa verkostolle. Tämä edellyttää niin omien tavoitteiden kuin verkoston päämäärien tuntemista. Verkostoituminen etenee usein eri kehitysvaiheitten kautta. Alkuvaiheelle on tyypillistä hämmennys ja epäluulo, joka edellyttää verkoston tavoitteen ja menettelytapojen selkiyttämistä. Mahdollisiin epäkohtiin tulee puuttua ja edesauttaa luottamuksen rakentumista sekä mahdollisuuksien tiedostamista. Kun verkosto osoittaa toimivuutensa, sen merkitys tunnustetaan ja siinä toimiminen koetaan arvokkaaksi. Parhaimmillaan verkoston jäsenet eivät koe toisiaan kilpailijoiksi vaan sitoutuvat yhteisesti laadittuihin eettisiin sääntöihin ja verkostotoiminnan tavoitteisiin. (Stähle ja Laento 2000.)

Toimenpiteinään arviointineuvosto

- kartoittaa järjestäjien arviointitoiminnan tuen kannalta potentiaaliset verkostotoimijat

- *laatii yhteistyössä järjestäjien ja oppilaitosten sekä arviointiasiantuntijoiden kanssa verkostomaisen toimintakulttuurin eettiset periaatteet, mallit ja toimintatavat*
- *tukee aktiivisen toiminnan ja aloitteiden kautta verkoston rakentumista ja sitoutumista siinä toimimiseen sekä luo verkostolle mahdollisuudet (tietojärjestelmät, kanavat ja kontaktit) etsiä ja levittää hyviä toimintatapoja ja tehokkaita välineitä*
- *mallintaa ja toteuttaa eri tavalla organisoituja verkostohankkeita ja kehittää verkostomalleja edelleen saatujen kokemusten pohjalta*
- *luo verkoston kansainvälisen arviointitiedon ja -osaamisen levittämiseksi*
- *organisoi verkoston yhteisiä tilaisuuksia yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa*
- *arvioi ja kehittää verkoston toimintaa siitä kerättävän palautteen avulla.*

Osaaminen ja hyvät käytännöt

Arvioinnin osuvuuden ja luotettavuuden kehittäminen ja arviointikulttuurin syventäminen edellyttävät arviointiin liittyvää vastuuta ja osaamisen kehittämistä sekä tukea arviointityön aloittamiseen ja suunnitelmalliseen eteenpäinviemiseen. Arviointiosaamista tarvitaan niin kansallisella tasolla kuin oppilaitos- ja järjestäjätasollakin. Kehittäminen ei tarkoita kahlitsemista. Koulutuksen järjestäjän tulee itse voida valita, miten ja missä kohtaa se tukea ja opastusta tarvitsee. Toisaalta tarvetta pitää synnyttää erilaisilla keinoilla – erityisesti siellä, missä arviointitehtävää ei ole sisäistetty.

“Arviointitoiminnan onnistumisen perusedellytys on, että opettajat ja rehtorit sekä koulun muu henkilökunta hyväksyvät uuden tehtävän ja ovat aktiivisesti sitä toteuttamassa ja siihen vaikuttamassa. Jotta arvioinnin antama tieto voi olla kehittämisen perusta, on tärkeää, että opetustoimialan kaikki osapuolet osallistuvat arviointiin, sen kehittämiseen ja arviointitulosten hyödyntämiseen”. (SiVL 5/2001.)

“Arviointijärjestelmän toimivuus edellyttää sitä, että hallinnon palveluksessa on asiantuntijuutta. Paikallistasolla koulutuksen järjestäjän palveluksessa on oltava vahva asiantuntijaohtaja, joka kykenee analysoimaan koulutuksen tarpeita ja johtamaan koulujen taroituksenmukaista toimintaa. Arvioinnin tulee olla myös kiinteä osa opetusta ja oppimista.” (SiVM 6/2002.)

“Arviointiin kytkeytyy läheisesti kokemusten ja erityisesti hyviksi todettujen käytäntöjen levittäminen kaikkien hyödynnettäväksi” (SiVM 3/1998; Hallituksen esitys 86/1997).

Arviointityön integroituminen johtamisjärjestelmään ja opetustyöhön edellyttää suunnitelmallisuutta tavoitteen asettelussa, toiminnan arvioinnissa ja tulosten analysoinnissa sekä kehittämisohjelman laadinnassa. Viime kädessä vaikutusten tulisi näkyä itse oppimisprosessissa. Oppilaitostasolla toiminnan arviointi ja laadunvalvonta on jäänyt pääasiassa rehtoreiden tehtäväksi. Laaja-alainen arvioinnin kautta tapahtuva oppimiskulttuurin kehittäminen edellyttää entistä enemmän yhteisöllistä kehitystyötä. Arviointimenetelmiä ja mittareita on jo kohtuullisen hyvin saatavilla. Opetus- ja hallintohenkilöstö tarvitsee kuitenkin lisää kokemusta niiden suunnitelmallisesta käytöstä ja soveltamisesta. Niin ikään mahdollisuudet kokemusten ja käytäntöjen vertailuun vaihtelevat. Hyvien käytäntöjen edistäminen onkin keskeinen osa arvioinnin tukemista. Edellä mainitut seikat ovat myös haaste opetushenkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi arvioinnin osalta.

Toimenpiteinään arviointineuvosto

- *kokoaa erilaisiin tarpeisiin sovittuvan arviointiosaamista tukevan resurssipankin, joka sisältää laadullisen ja määrällisen laadunarvioinnin lähestymistapoja, sovellettavia malleja, menetelmiä ja kriteereitä*
- *tekee aloitteita opetushenkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksen ja oppilaitosjohdon arviointikoulutuksen suunnitteluun ja edistää sitä arvioinnin osalta*
- *kokoaa hyviä kansallisia ja kansainvälisiä arviointikäytänteitä ja levittää esimerkkejä tietoverkkojen, koulustoittoiminnan ja konsultoinnin kautta*

- *kokoaa ja valmentaa paikalliset olot tuntevien arvioitsijoiden "pankin" ja laatii arvioitsijoiden pätevyysvaatimukset*
- *kehittää arvioinnin suunnittelun tukea ja menetelmiä arviointi-strategian laadintaan*
- *mallintaa ja pilotoi arviointikulttuuria edistävää koulutusta ja kehittää tietoverkkoihin integroitua arviointikoulutusta.*

Kansainvälistyminen

Euroopan unionin jäsenvaltiot pyrkivät yhteisesti parantamaan koulutusjärjestelmiensä laatua ja yhtenäistämään koulutus- ja tutkimusjärjestelmiä. Arvioinnin kautta pyritään entistä paremmin yhdistämään paikalliset, kansalliset ja ylikansalliset voimavarat ja pyrkimykset. Haasteet kohdistuvat mm. elinikäisen oppimisen ja kansainvälisen vertailtavuuden vaatimusten sekä koulutuksen laadun arvioinnin kansallisten erityispiirteiden yhteensovittamiseen. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto muun muassa suosittelivat, että jäsenvaltiot

- *tukevat ja tarvittaessa perustavat selkeitä laadunarviointijärjestelmiä*
- *kannustavat ja tarvittaessa tukevat koulun sidosryhmien, kuten opettajien, oppilaiden, johdon, vanhempien ja asiantuntijoiden osallistumista koulujen ulkoiseen arviointiin ja itsearviointiin yhteisvastuullisuuden edistämiseksi koulujen kehittämisessä*
- *tukevat itsearvioinnin välineiden käsittelyä ja käyttöä koskevaa koulutusta*
- *tukevat koulujen valmiuksia oppia toinen toisiltaan kansallisella ja Euroopan tasolla*
- *edistävät kaikkien kouluopetuksen laadunarviointiin osallistuvien viranomaisten välistä yhteistyötä ja niiden eurooppalaista verkottumista. (Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus 2000.)*

Lissabonin Euroopan-neuvoston asettaman päämäärän mukaisesti koulutusjärjestelmissä olisi yhdistyttävä laatu, koulutukseen pääsy ja koulutusjärjestelmien lähentäminen ympäröivään maailmaan. Kyseisen Koulutus 2010 -ohjelman tavoitteen seurannan tulisi olla keskeisellä sijalla kunkin jäsenmaan kansallisessa politiikassa, mihin myös Suomi on sitoutunut. Euroopan neuvosto on lisäksi esittänyt, että laadunvarmistukseen vahvis-

tettaisiin nopeasti yhteiset puitteet, jotta nykyisiä kansallisia järjestelmiä voitaisiin arvioida tai tarvittaessa uudistaa. Laadunvarmistamisen keskeiset haasteet liittyvät siihen, että koulutus kykenee vastaamaan sille asetettuja tavoitteita ja yksilöiden tarpeita. Ammatillisen koulutuksen osalta Euroopan komission Maastrichtin kommunikoea (2004) esittää Euroopan yhteisön yhteiset puitteet ammatillisen koulutuksen laadun varmistamiseksi ja arvioinnin selkeyttämiseksi. Tavoitteina ovat mm. kilpailukyvyn edistäminen, koulutuksen tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisääminen sekä yhtenäisten indikaattoreiden ja kansallisten laadunvarmistusjärjestelmien kehittäminen. Koulutuksen arviointineuvoston linjauksen mukaisesti Suomessa tulisi edetä luottamukseen perustuvan laadunvarmistusjärjestelmän suuntaan samassa hengessä korkeakoulujen Bologna-prosessissa jo tehtyjen linjausten kanssa. Tavoitteena tulee pitää sitä, että suomalainen laadunvarmistusjärjestelmä voisi toimia hyvänä esimerkkinä eurooppalaisessa kentässä.

Tähänastinen kansainvälinen arviointiyhteistyö on käsittänyt eri koulutusjärjestelmien vertailun mahdollistavia koulutusindikaattoreita sekä niihin perustuvia vertailevia arviointihankkeita. Toimintaan on kytkeytynyt lisäksi verkosto- ja konferenssiyhteistyötä, johon ovat osallistuneet pääasiassa arviointitutkimusta tekevät tahot sekä hallintoviranomaiset. Sen sijaan paikallistason toimijoitten ja oppilaitosten kansainvälinen arviointiyhteistyö esimerkiksi EU:n rahoittamien ohjelmien (mm. Leonardo da Vinci, Sokrates) puitteissa on ollut vähäistä. Arviointineuvoston tavoitteena on saattaa toimijat ja arviointiasiantuntemus yhteen uusien hanke-esitysten laatimiseksi ja edistää rajat ylittävää tiedonvaihtoa ja yhteistyötä sekä myöhemmässä vaiheessa hankkeitten tulosten levitystä.

Toimenpiteinään arviointineuvosto

- *tiedottaa arvioinnin kansainvälisistä suosituksista, kehittämishankkeista ja rahoitusmuodoista sekä edistää rahoituskanavien hyödyntämistä*
- *organisoii kansallisella tasolla kansainvälisen arviointiyhteistyötä, edistää kansainvälisten verkostojen syntymistä ja toimijoiden kansainvälistä verkottumista*

- *hyödyntää kansainvälisen toiminnan rahoitusmahdollisuudet verkostotoiminnassaan*
- *kokoaa esimerkkejä arvioinnin hyvistä käytänteistä ulkomailla*
- *osallistuu kansainväliseen laadunvarmistusta koskevaan yhteistyöhön ja hankkeisiin*
- *osallistuu verkoston osana kansainvälisiin arvioinnin ja laadunvarmistuksen kehittämishankkeisiin.*

Arvioinnin arviointi ja seuranta

Arviointijärjestelmän toimivuuden kriittisin kohta on sen vaikuttavuudessa. Arviointitoiminnan on tuettava sekä päätöksentekoa ja kehittämistä niin kansallisella kuin järjestäjä ja oppilaitostasolla. Eduskunta on korostanut eri yhteyksissä arviointitiedon hyödynnettävyyden varmistamista ja arviointien vaikutuksia järjestäjien ja oppilaitosten toimintaan. Lisäksi on edellytetty arvioinnin tuki- ja seurantajärjestelmän luomista.

“Valtakunnallisia arviointeja on kiitettävästi tehty, mutta seuranta siitä, miten tehdyt arvoinnit vaikuttavat arvioitujen toimintaan ja koulutuksen kehittämiseen, puuttuu. Arviointijärjestelmää kehitettäessä tulee arviointitiedon hyödyntäminen varmistaa. Tulee seurata ja analysoida sitä, mitä toimenpiteitä arviointitulosten perusteella toteutetaan ja miten ne vaikuttavat kunnan ja koulun tasolla. (SiVM 11/2002.)

“Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että kunta- ja koulutason arviointityön tehostamiseksi luodaan eri alueille soveltuvat alueelliset tuki- ja seurantajärjestelmät” (SiVM 11/2002).

“Arviointien hyödyntämistä ja vaikuttavuutta seurataan ja analysoidaan” (Koulutus ja tutkimus vuosina 2003–2008).

Järjestäjien tukeen liittyy keskeisesti arviointitulosten perusteella tapahtuva kehittäminen, arviointien hyödyntämisen ja vaikuttavuuden seuranta ja analysointi sekä arvioinnin laadun kehittäminen. Arvioinnin seuranta (follow-up) antaa tukea kehittämiseen kiinnittämällä huomiota esimerkiksi arvioinnin tulosten käsittelyyn, arvioinnin merkitykseen, vaikuttavuus-

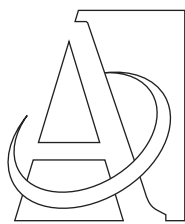

teen ja käyttöön. Arviointineuvoston tavoitteena on kehittää systemaattinen arvioinnin tuki- ja seurantajärjestelmä ja kytkeä se tiiviisti toteutettuihin arviointihankkeisiin. Keskeistä on pyrkiä analysoimaan, mitä toimenpiteitä arviointitulosten perusteella toteutetaan ja miten vaikutukset näkyvät paikallistasolla koulutuksen kehittämisessä, päätöksenteossa, opetuksessa ja oppimisessa. Järjestelmää kehitetään Korkeakoulujen arviointineuvoston toiminnasta saatujen kokemusten pohjalta.

Vahvistamalla arvioinnin teoreettista perustaa ja kehittämällä metodologista osaamista voidaan parantaa arviointitoiminnan laatua. Arvioinnin arvioinnilla (metaevaluaatio) voidaan pyrkiä kehittämään arviointikäytäntöjä esimerkiksi vertailemalla erilaisilla menetelmillä ja kriteereillä ja erilaisista näkökulmista tehtyjä arviointeja keskenään. Useiden arviointien koova tarkastelu mahdollistaa toiminnan reflektoinnin ja kokemuksesta oppimisen ja lisää arviointiosaamista. Metaevaluaatio voi keskittyä myös arviointiprosessin laatuun ja onnistuneisuuteen. Tällöin arvioinnin arvioinnissa ovat keskeisiä julkilausutut arviointikriteerit (standardit), joihin arvioinnille asetettujen tavoitteiden saavuttamista verrataan. Tällaisia ovat esimerkiksi käytettävyy-, toteutettavuus-, asianmukaisuus- ja täsmällisyysstandardit (vrt. Patton 1997, 17; Joint Committee 1994). Standardeihin perustuva meta-arviointi edellyttää lisäksi teoreettista ja tutkimuksellista vahvistamista ja soveltamista arviointijärjestelmäämme. Arviointijärjestelmän laadunvarmistus voidaan suorittaa myös vertais- tai asiantuntijaryhmän tekemän säännöllisen ulkoisen arvioinnin tai auditoinnin avulla.

Toimenpiteinään arviointineuvosto

- *mallintaa, kokeilee ja tuottaa välineitä järjestäjille arviointien laadun arvioimiseksi ja varmistamiseksi*
- *mallintaa, kokeilee ja tuottaa ulkoisen arvioinnin ja auditoinnin käytäntöjä ja palveluja järjestäjille*
- *määrittää paikallisten koulutuksen arviointijärjestelmien laatuvaatimukset ja kriteerit*
- *organisoi alueelliset verkostot vertaisarviointien ja arviointijärjestelmien säännöllisten auditointien toteuttamiseksi ja hyvien käytäntöjen levittämiseksi.*

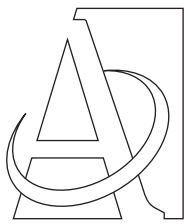

Päätteenksi

Koulutuksen arviointi on ollut yli kymmenen vuotta yhteiskunnallisen keskustelun agendalla. Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet sekä arviointijärjestelmän kehittämisen suunta on niin ikään määritetty. Tästä huolimatta arviointijärjestelmä ei ole toimiva eikä se vielä täytä niitä vaatimuksia, joita sille on asetettu. Kehittämistarpeita on sekä paikallisella että kansallisella tasolla.

Arviointijärjestelmän kehittämistä ovat estäneet muun muassa arviointiin liittyvät tunnelataukset ja asenteet, arviointitoimintaan kohdistuvat pelot ja intressit, epäselvät vastuut ja tehtävät, eri toimijoiden välisen yhteistyön vähyys ja voimavarojen riittämättömyys sekä arviointiosaamiseen liittyvät puutteet. Arviointitoiminnan kehittämistä niin ikään ovat estäneet arviointitoimintaan liittyvien käsitteiden epäselvyydet. Keskeistä on ollut myös se, ettei koulutuksen järjestäjien arviointitehtävää ja sen tukemista ole kovin systemaattisesti missään yhteydessä analysoitu ja konkretisoitu.

Tässä raportissa on pyritty viimeksi mainittuun. Raportissa esitetään pelkistetysti koulutuksen arviointivelvoitteita ja periaatteita sekä toimenpide-ehdotuksia järjestäjien tukemiseen. Kuten johdannossa todetaan, ehdotusten toimeenpano edellyttää priorisointia, voimavaroja ja yhteistä tahtoa. Tukijärjestelmän toimivuus ja ajan tasalla pitäminen edellyttää lisäksi toiminnan jatkuvaa arviointia ja tukimuotojen edelleen kehittämistä. Kun keskiössä ovat koulutuksen järjestäjät, järjestäjien tukeminen tulee ensisijaisesti perustua niiden tarpeisiin ja odotuksiin. Kun arviointitoiminnan tuen tavoitteita ja priorisointia tehdään, on keskeistä myös muistaa, että arviointi on yksi tehokkaimmista koulutuksen kehittämisen välineistä.

Lähteet

- AISO/2003. Asetus koulutuksen arvioinnista.
- Barber, M. 2000. High expectations and standards for all, no matter what. *Times Educational Supplement*, 7th July.
- Crandall, D. 1987. External support for school improvement: Constructs from the International School Improvement Project. Teoksessa D. Hopkins *Improving the quality of schooling: lessons from the OECD International School Improvement Project*. London: Falmer.
- Dudley, P. & Horne, M. 2004. What does 'networked learning' look like and how is it developing? Results from the first programme level inquiry. *American Educational Research Association Conference*. San Diego 12.–16.4.2004.
- Eduskunnalle annettava koulutuksen arviointitoimintaa koskeva selvitys 15.3.2001. Helsinki: Opetusministeriö.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus eurooppalaisesta yhteistyöstä kouluopetuksen laadun arvioinnissa. 2000. Euroopan yhteisöjen komissio. Yhteinen kanta C5-0565/2000, 00/0022 (COD).
- Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskeväksi lainsäädännöksi 86/1997.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi eräiden koulutusta koskevien lakien sekä opetushallituksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 135/2000.
- Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. 1994. *The Program Evaluation Standards*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kohti julkisten palvelujen yhteistä arviointia. 2001. Kansallinen tuottavuusohjelma. Tuottavuudella tulevaisuuteen. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö.
- Koulutuksen arvioinnin uusi suunta 2004. Arviointiohjelma 2004–2007. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja I.
- Koulutuksen arviointistrategia. 1998. Opetusministeriö.
- Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelma 2004–2006. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6.
- Koulutus ja tutkimus vuosina 2003–2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004:12.
- Koulutuksen määrälliset indikaattorit 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- Kööpenhaminan julistus. 2004. Ehdotus neuvoston päätelmiksi ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksesta. Euroopan yhteisöjen komissio. Saatavana [www-muodossa:](http://www.muodossa:<http://www.europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/vetquality_fi.pdf>)

- L631/1998. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998.
L630/1998. Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998.
L633/1998. Laki taiteen perusopetuksesta 633/1998.
L634/1998. Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta 634/1998.
L632/1998. Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998.
L629/1998. Lukiolaki 629/1998.
L628/1998. Perusopetuslaki 628/1998.
Maastricht Communiqué on the Future Priorities of Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training. 2004. European Commission. Review of the Copenhagen Declaration of 30 November 2002.
Opetustoimen laadun arviointiperusteet. 2003. Helsinki: Efektia.
Patton, M.Q. 1997. Utilization-focused evaluation: The new century text. Third revised edition. London: Sage Publication.
Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelma 24.6.2003.
SiVL 5/2001. Eduskunnan sivistysvaliokunnan lausunto 5/2001.
SiVL 6/2004. Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 6/2004.
SiVM 3/1998. Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 3/1998.
SiVM 6/2002. Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 6/2002.
SiVM 11/2002. Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 11/2002.
Stähle, P. & Laento, K. 2000. Strateginen kumppanuus – avain uudistumiskykyyn ja ylivoimaan. Helsinki: WSOY.
Tietoyhteiskuntaohjelma. 2004. Hallituksen politiikkaohjelmat. Tietoyhteiskunta.
Saatavana www-muodossa: <<http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/pdf/fi/42828.pdf>>
Vocational education and training – key to the future. 2004. Lisbon-Copenhagen-Maastricht: mobilising for 2010. Cedefop synthesis of the Maastricht Study. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Koulutuksen
arviointineuvosto

Koulutuksen järjestäjien tulee arvioida järjestämäänsä koulutusta. Koulutuksen arviointineuvoston tehtävänä puolestaan on tukea koulutuksen järjestäjiä koulutuksen arviointiin liittyvissä asioissa. Tässä julkaisussa syvennetään tätä tehtävää. Lähtökohtana on paikallisen arviointitoiminnan kehittäminen tavoitteiden ja koulutuksen järjestäjien tarpeiden ja odotusten mukaisesti. Tuen tarve vaihtelee, mistä syystä tukijärjestelmän tulee olla joustava, ja sen tulee mukautua kulloisiinkin tarpeisiin. Julkaisussa valotetaan järjestäjien tukemisen lähtökohtia ja tavoitteita, tuen eri muotoja ja tehdään kehittämissuhteita sisältökohdittain.